

Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 року. Conference of INGOs of the Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb>. (дата звернення 22.07.2020).

**Маланюк Вікторія Богданівна, магістрантка,
Синиця Світлана Михайлівна, к.е.н., доцентка,
доцентка кафедри управління та адміністрування**

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Заходи соціального захисту мають подвійну спрямованість. В одних випадках вони покликані надавати пасивну підтримку тим членам суспільства, які з певних причин опинилися в скрутному становищі. Пасивна підтримка надається у вигляді соціальної допомоги - допомоги суспільства особі, або сім'ї, яка не має достатніх засобів існування. Через соціальну допомогу, соціальний захист виконує свою лікувальну, реабілітаційну функцію, яка полягає в тому, щоб допомогти людям, які потрапили в скрутну життєву ситуацію, вберегтися від зубожіння і не опинитись на узбіччі суспільства.

Система соціального захисту виконує дві основні функції: зменшення негативних наслідків бідності шляхом надання короткотермінової адресної допомоги знедоленим верствам населення; запобігання бідності шляхом створення умов для участі громадян в соціальному страхуванні в працездатний період.

Одним із найважливіших напрямів є допомога сім'ям з дітьми. Його правову основу визначає Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" через надання допомоги з урахуванням складу сім'ї, її доходів, віку, стану здоров'я дітей тощо. Однак фінансові можливості держави є недостатніми для забезпечення допомоги всім сім'ям з дітьми, які мають на неї право згідно із законом.

Іншою з форм соціальних гарантій населенню з боку держави є виплата пенсій. На даний час в Україні спостерігається внаслідок старіння нації значна частка пенсіонерів в загальній масі населення, тобто людей, що мають право на отримання пенсій.

Для забезпечення соціального захисту малозабезпечених сімей була запроваджена державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Особливістю цієї соціальної допомоги є те, що вона – цільова, не конкретній особі, а сім'ї.

Законодавством України також передбачена індексація грошових доходів громадян, які мають втрати від зростання цін на товари та послуги.

Також в Україні передбачені соціальні гарантії громадянам, які потерпіли від аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Розміри виплат і допомоги передбачені Законами України "Про статус і соціальний захист громадян, які

постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” і “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Соціальні гарантії на випадок безробіття надаються згідно із законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” шляхом створення спеціального фонду сприяння зайнятості населення за рахунок страхових внесків підприємницьких структур, громадян, надходжень із державного та місцевих бюджетів та інших надходжень[2].

Кошти цього фонду використовуються для фінансування професійної підготовки працівників, що звільняються, і осіб, зареєстрованих в центрах зайнятості як безробітних, сприяння їхньому працевлаштуванню, на виплату допомоги у разі безробіття, організацію додаткових робочих місць, на інші витрати, пов’язані із соціальними гарантіями прав громадян на працю.

Важливим кроком у забезпеченні соціальних гарантій громадян, які тимчасово втратили працездатність, а також з настанням певних подій (народження, поховання) було прийняття Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” та Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”.

Для вирішення цих проблем з відповідних фондів здійснюється виплата коштів особам, що тимчасово втратили заробіток в зв’язку з хворобою, нещасним випадком на виробництві, професійним захворюванням.

Значна увага приділяється наданню соціальних гарантій певним верствам населення. Так, було прийнято Закони України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” та “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”, де передбачене надання значної кількості пільг і привілеїв, а також додаткове матеріальне забезпечення вказаних категорій громадян.

В Україні держава встановлює гарантований рівень матеріальної підтримки сімей з дітьми шляхом надання державної грошової допомоги з урахуванням складу сім’ї, її доходів та віку дітей, який спрямований на забезпечення пріоритету державної допомоги сім’ям з дітьми у загальній системі соціального захисту населення [3].

Громадяни України, в сім’ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу у випадках і за умов, передбачених законом. Іноземні громадяни та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також особи, що набули статусу біженця, мають право на державну допомогу нарівні з громадянами України на умовах, передбачених законом або міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Систему соціального захисту населення можна представити у такий спосіб (рис.1):

Рис. 1. Складові системи соціального захисту населення

Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми та перелік документів, необхідних для призначення допомоги, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до цього призначаються такі види державної допомоги сім'ям з дітьми: допомога у зв'язку з вагітністю і пологами; одноразова допомога при народженні дитини; допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням; допомога на дітей самотнім матерям.

Покриття витрат на виплату державної допомоги сім'ям з дітьми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України у вигляді субвенції до місцевих бюджетів. Одним із шляхів забезпечення адресної соціальної підтримки найменш захищених сімей і громадян в умовах поступового підвищення частки покриття населенням собівартості житлово-комунальних послуг і енергоносіїв є реалізація Програми житлових субсидій. Субсидія є безповоротною і її отримання не пов'язане і не тягне за собою зміни форми власності житла.

Право на отримання адресної безготівкової субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, а також субсидії готівковою на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива поширюється на громадян, які проживають в житлових приміщеннях державного та громадського житлового фонду в тому числі гуртожитках,

приватного житлового фонду та фонду житлово-будівельних кооперативів, житлового фонду незалежно від форм власності. Субсидії призначаються за наявності різниці між розміром плати за житлово-комунальні послуги, скраплений газ, тверде та рідке пічне побутове паливо у межах норм споживання і обсягом визначеного КМУ обов'язкового відсотка платежу.

Індексація - це встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів громадян, що дає можливість частково або повністю відшкодувати їм подорожчання споживчих товарів і послуг. Індексація є частиною державної системи соціального захисту громадян, спрямованою на підтримання купівельної спроможності їх грошових доходів. Для індексації грошових доходів населення використовується індекс споживчих цін і тарифів на товари та послуги. Такий індекс обчислюється на підставі статистичних спостережень за зміною цін у роздрібній торгівлі, на ринках тощо і не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним, публікується в офіційних періодичних виданнях.

Індексації підлягають грошові доходи громадян, що одержуються ними в гривнях на території України і не мають разового характеру: пенсії; соціальна допомога; стипендії; оплата праці; суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди у разі витрати годувальника тощо. Індексація проводиться, якщо індекс споживчих цін перевищив 105 відсотків.

Держава надає допомогу на поховання всім громадянам. Допомога на поховання виплачується сім'ї померлого або особі, яка здійснила поховання.

Держава також забезпечує соціальний захист ветеранів, громадян, що мають особливі заслуги перед державою і громадян похилого віку. Цей вид захисту надається через систему законодавчо закріплених пільг для цих категорій населення і членів їх сімей [4].

Отже, для виконання своїх обов'язків держава повинна здійснювати політику в усіх напрямках діяльності суспільства, створювати необхідні передумови для підвищення рівня економічного розвитку держави в цілому і окремих регіонів, культури і спорту, здоров'я нації, обороноздатності країни. Відповідно однією з найважливіших складових державної політики є її соціальна політика, тобто система заходів, спрямованих на забезпечення всіх верств населення необхідними умовами для їх нормального життєзабезпечення, умовами відпочинку, реалізації спортивних амбіцій, постійного духовного розвитку.

Отже, зміст соціальних гарантій у цілому і соціального захисту населення зокрема є методом забезпечення з боку держави задоволення необхідних потреб громадян на рівні соціально визначених норм. Форми і методи соціального захисту населення повинні забезпечити кожного громадянина життєво необхідними потребами не нижче прожиткового мінімуму. Особливістю

соціального захисту є його адресна спрямованість, тобто соціальна допомога повинна надаватися тим громадянам і в таких обсягах, яких вони потребують.

Обсяг коштів, які спрямовуються на соціальний захист населення, залежить від фінансових можливостей держави, які визначаються обсягом ВВП та науково-обґрунтованим оптимальним обсягом фонду споживання. Здійснюючи соціальні виплати, держава дотримується визначених параметрів. І тому за умов економічної кризи не здатна забезпечити соціальний захист населення на належному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: Український вимір [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mif-ua.com/archive/article/20562>*
2. *Сидор П. І. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика / П. І. Сидор // УДК 336.14; 351.84 – 2015*
3. *Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. —244 с.*
4. *Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення / За ред. В.Г.Никифорова - Монографія / МОН України. Одеський над. Економічний університет. Одеса, 2015. - 363 С.*

Свачій Андрій Дмитрович *магістрант,*
Данилишин Володимир Іванович, *к.е.н, доцент,*
доцент кафедри управління та адміністрування

ПРІОРИТЕТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ УЧАСНИКІВ АТО

В обмеженості бюджетних ресурсів та умовах децентралізації перед Україною постала необхідність вирішити складне завдання: надати ефективну та релевантну соціальну підтримку нужденним та вразливим, зменшити масштаби бідності, але при цьому не розпорошувати свої кошти і забезпечити максимальну адресність допомоги [1]. При цьому видатки на соціальну підтримку мають виконувати роль інвестиції в соціальний капітал і формувати нову поведінку у нужденних та вразливих осіб, чому сприятиме запровадження принципу «welfare to work».

Для вирішення існуючих проблем у цій сфері потрібно, по-перше, підвищити рівень грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України, створити ефективну систему матеріального заохочення та соціальної підтримки мобілізованих військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у проведенні АТО. По-друге, важливою проблемою соціальної підтримки учасників АТО є відсутність ефективного механізму вирішення житлових проблем військовослужбовців-учасників АТО. По-третє, не відповідає потребам сьогодення система пільгового забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни, учасників АТО та членів їхніх сімей. По-четверте, потребує системного